

Azerbaycan eski Cumhurbaşkanı Ebulfez Elçibey'i, vefatının 17. yılında ÜLKÜTEK olarak rahmet ve minnetle anıyoruz. Ruhu şad, mekânı Cennet olsun.

Sovyetler Birliği'nin dağılmasının ardından Azerbaycan'daki bağımsızlık mücadelesinin öncüleri arasında yer alan Elçibey, 7 Haziran 1992'de Azerbaycan Cumhurbaşkanı seçilmişti. Rus ordusunun Azerbaycan'dan çıkartılması, milli paranın basılması, üniversiteye giriş sınavlarında test yönteminin uygulanması, Kiril alfabesinden Latin alfabesine geçilmesi Elçibey dönemindeki önemli gelişmeler arasında bulunuyor.

Hakkında Söylenenler onu bize daha iyi anlatmaktadır: “Biz o zaman “Elçibey Mektebinde’’ okuyorduk. Turan Ülküsünü ve bizim milletimizin Azerbaycanlı değil Türk olduğunu biz ondan öğrendik.’’

Yüz binlerce insan bir ağızdan haykırıyordu :’’Başbuğ Türkeş!’’, “Başbuğ Türkeş!’’ Türkeş Bey ise Ebülfez beyin elini tutup yukarı kaldırarak var sesiyle haykırdı: “Bütün Türk Dünyasının Başbuğu Elçibey’dir. Lütfen “Başbuğ Elçibey’’ deyin. Ben Türk dünyasını ona, onu da Allah’a emanet ediyorum’’ dedi.

“Elçibey yalnız Türklük ruhunu uyandıran, inmiş bayrağı kaldıran, orduyu kuran, cumhuriyeti kuran, kimsenin burnu kanamadan Rus ordusunu Azerbaycan topraklarından çıkaran, hiç kimseyi incitmeden Ermenileri Azerbaycan topraklarından çıkaran, bir Türk büyüğü değil, Türk Dünyasının göz bebeği, Türk halkları asamblesinin ittifakla seçilmiş en büyük şeref başkanıdır. Elçibey’i, Azerbaycan’a, Türkiye’ye sığdıramazsınız. Elçibey, Türk dünyasının Ulu Elçisidir. 250 milyonluk Türk Halkının başı sağ olsun.” Prof. Dr. Turan Yazgan

Elçibey, 22 Ağustos 2000'de tedavi gördüğü Ankara Gülhane Askeri Tıp Akademisi (GATA) Hastanesi'nde hayatını kaybetmişti.

Ebulfez Elçibey 24 Haziran 1938 yılında Azerbaycan’ın Ordubad Bölgesinin Keleki köyünde dünyaya geldi. 1957’de Azerbaycan Devlet Üniversitesi (ADU) Şarkiyat Fakültesi Arap Filolojisi Bölümünü kazandı.. Elçibey üniversiteyi bitirdikten sonra Mısır’da mütercim olarak görev yaptı (1962–1964Mısır’dan döndükten sonra Elçibey ADU doktora sınavına girdi ve kazandı. 1969 yılında “Tuluniler Devleti” konulu doktorasını bitirerek tarih bilimleri doktoru olur. Sovyet Bloğunda Türk kelimesinin yasak olduğu bir zamanda Elçibey’in “IX. Yüzyılda Türk Tuluniler Devleti” hakkında doktora tezini yazması kolay mesele değildi. Elçibey 1970–1975 yılları arasında ADU’nun Şarkiyat Fakültesi’nde Doçent olarak çalışmaktaydı. Bu yıllarda Elçibey öğrencileri arasında gizli bir mücadele yürütüyordu.1971-1974 yılları arasında Azerbaycan’da öğrenci hareketi çok güçlenmişti. Elçibey tutuklanarak Karadağ cezaevine gönderildi. Elçibey oradaki mahkûmlarla kısa sürede dostluk kurdu. Sovyetlerin Azerbaycan’ı işgal ettiğini, Müslüman ve Türk olduklarını onlara anlattı. Onlara İran’da 25 milyon Azerbaycan Türk’ünün yaşadığını anlattı. Mahkûmlar Elçibey’ in taş çıkarmasına razı olmadılar. Hatta gündüzleri istirahat etmesi için taştan bir oda inşa etmişlerdi. 1976 Haziran ayında Elçibey’i serbest bıraktılar. Cezaevinden sonra Elçibey’i üniversiteden uzaklaştırdılar.1976 Aralık ayında Elçibey Azerbaycan Bilimler Akademisi El Yazmalar Enstitüsü’nde göreve başladı.

1985 yılında Ermenilerin desteklediği Gorbaçov’un başa gelmesi Ermenileri hareketlendirdi. Karabağ’ın Ermenistan’a bağlanmasını istediler. Dağlık Karabağ ve Ermenistan’da yaşayan Azerbaycanlılar, Ermeniler tarafından işkence edilip kovulmaya başladılar. Ermenilerin bu hareketleri 70 yıl suskun kalan Azerbaycan halkını çileden çıkardı.17 Kasım 1988’de binlerce insan zatlık(özgürlük) meydanında (önceden Lenin Meydanıydı) 19 gün süren mitingler yaptı.1920’de yok edilmek istenen halkın kendine güveni geri geldi. Karabağ’a özgürlük için başlayan mitingler Sovyetlere karşı özgürlük mitinglerine döndü.

1989'da Elçibey Azerbaycan Halk Cephesi'nin (AHC) başkanı seçildi. AHC kısa bir zaman içinde dünyaya güçlü-siyasi-içtimai bir teşkilat olduğunu gösterdi. Aynı zamanda Sovyet Bloğuna karşı Litvanya, Latviya, Estonya, Gürcistan ve Ukrayna halk cepheleri mücadele vermekteydi. Ruslar Özgürlük hareketinin Azerbaycan'dan Orta Asya'ya sıçramasından korkarak ve AHC'ni ağıtmak maksadıyla 20 Ocak 1990'da habersizce Bakü'ye girdi. Birçok insanı sakat bıraktılar. 100'den çok insanı şehit ettiler. Halk Ruslara karşı direndi. 5 bin kadın Rus tanklarına karşı çıktı. Millet, Rusların karşısında kendi gücünü gösterdi. Rus tankları AHC'yi değil ancak binasını yıkabilirlerdi. 1991 Ağustosunda Rusya'da ordu Gorbaçov'a karşı darbe yaptı. Muttalibov'un hükümeti hemen AHC liderlerini tutuklayacağını, aktif üyelerini sürgün edeceğini söylemekteydi. Birkaç gün geçmeden Moskova'da halk sokaklara çıktı. Yeltsin darbeyi yatıştırdığını açıkladı. Buna rağmen 13 Ağustos' ta Muttalibov'a destek veren bir grup sivil ve polisler AHC'nin binasını bastı. Bütün odaları dağıtarak Elçibey'i karnından yaralayıp götürmek istediklerinde dışarıda halk polislere hücum ederek Elçibey'i ellerinden kurtardı.

6 Mart 1992' de Azerbaycan halkı Muttalibov'u 26 Şubat olaylarında suçlu olduğunu söyleyerek istifaya çağırdı. Halkın gazabından korkan Muttalibov'u Ruslar Moskova' ya kaçırdı. Mart 1992' de Azerbaycan'da cumhurbaşkanlığı seçimleri yapılmalıydı. Elçibey'de adaydı.2 Mayıs'ta T.C. Başbakanı S. Demirel ve MHP Genel Başkanı A.Türkeş'in Bakü'ye gelerek Elçibey'e açık destek vermeleri oskova'yı harekete geçirdi.14 Mayıs'ta Muttalibov'u Moskova'dan Bakü'ye getirerek mecliste darbe yaptılar.15 Mayıs'ta on binlerce insanımız AHC'den meclise doğru yürüyüş yaptı. Rusya Muttalibov'u yine Moskova'ya kaçırdı. Meclis içinde seçim yapıldı. İ.Kamber meclis başkanı oldu.7 Haziran 1992'de Azerbaycan'da ilk defa demokratik bir seçim yapıldı ve Elçibey % 63 oyla cumhurbaşkanı seçildi. Elçibey elini Kurana bastı ve üç renkli bayrağı öptü. 72 yıldan sonra Azerbaycan'ın cumhurbaşkanı Türkoğlu Türk oldu.

Elçibey bir yıllık iktidarında mecliste devletin dilini Türk dili olarak kabul edilmesini sağladı. Kiril alfabesinden Latin alfabesine, rubleden kendi milli paramız Manat'a geçtik. Eski Sovyet bloğundan ilk olarak Azerbaycan Rus ordusu çıkarıldı ve Azerbaycan kendi ordusunu kurmaya başladı. Bakü-Ceyhan Petrol Boru Hattı projesi imzaya hazırlanmaktaydı.

Rus ordusunun Azerbaycan'dan çıkarılması, Bakü-Ceyhan projesinin imzaya sunulmasının ardından Kelbecer Bölgesini, Ermenilerin savaşmadan işgal etmesi Azerbaycan'da darbe olacağının ilk sinyalleriydi. Bir ay geçmeden Süret Hüseynov, Rusya'yı arkasına alarak Gence'de darbeyi başlattı. Elçibey Rusya' nın planını bildiği için Nahçıvan' da bulunan H. Aliyev' i Bakü' ye davet etti. Rusya'nın planı; Moskova'da bulunan A. Muttalibov' u Azerbaycan' a getirip cumhurbaşkanı, Rusya yanlısı Azerbaycan eski Milli Savunma Bakanı olan R. Gaziyev' i Milli Savunma Bakanı, S. Hüseyinov' u başbakan yapmaktı.Azerbaycan' da iç savaş çıkararak Rus ordusunu Azerbaycan'a yeniden sokmak ta planlarının arasındaydı. Elçibey' i H. Aliyev' getirmekle suçlayan bazı insanlar düşünmüyorlardı ki Elçibey kendi iktidarını değil Bağımsız Azerbaycan'ı düşünüyordu.17 Haziran 1993' te Elçibey Bakü'yü terk etti. Keleki'de cumhurbaşkanlık süresi bitene kadar kaldı. 1998'de Bakü' ye geri döndü.

Elçibey' e karşı satılmış olanların hepsini H. Aliyev ya öldürdü, ya da cezaevlerine koydu. Çünkü H. Aliyev iyi bilirdi Elçibey' e karşı darbe yapanlar, yarın ona karşı da darbe yapabilirlerdi. Nitekim S. Hüseynov'un grubu H. Aliyev' e karşı darbe girişimlerinde bulundu.

Elçibey Türkiye' ye geldiğinde toprağı öptü ve havaalanından hemen Atatürk' ün mezarına giderek anıt defterine yürekten gelen sözleri yazdıktan sonra "Sizin Askeriniz Elçibey" imzasını attı

Atatürk' ün askerine sahip çıkan komutanlar hastalığı ilerleyen Elçibey'i GATA'ya yerleştirerek tedavi etmeye başladılar. Elçibey tıpkı M.E. Resulzade gibi gözlerini Ankara'da ebediyen kapattı. Elçibey'i Azerbaycan'da toprağa verilse de ruhu M.K. Atatürk' ün ruhu ile birlikte çok sevdiği Türkiye'mizin semalarındadır.

Kaynak: Doç. Dr. Hanım Halilova